

KÚRIA

Bfv.III.889/2015/4.szám

A Kúria Budapesten, a 2015. év szeptember hó 22. napján tartott tanácsülésen meghozta a következő

v é g z é s t:

A csalás büntette és más bűncselekmények miatt az I. rendű terhelt és társai ellen folyamatban volt büntetőügyben a IV. rendű, az V. rendű, a VI. rendű és a VII. rendű terhelt védője és a VIII. rendű terhelt védője által előterjesztett, továbbá a Legfőbb Ügyészség által a III. rendű és a IX. rendű terhelt javára bejelentett felülvizsgálati indítványokat elbírálv a Miskolci Törvényszék 6.B.955/2009/228. számú, valamint a Debreceni Ítéltábla Bf.II.751/2013/34. számú ítéletét a III. rendű, a IV. rendű, az V. rendű, a VI. rendű, a VII. rendű, a VIII. rendű, valamint a IX. rendű terhelt vonatkozásában hatályon kívül helyezi, és

a III. rendű terhelttel szemben az ellene csalás büntette [Btk. 373. § (1) bekezdés, (6) bekezdés a) pont] és közokirat-hamisítás büntette [Btk. 342. § (1) bekezdés c) pont],

a IV. rendű terhelttel szemben az ellene 2 rendbeli társtettesként elkövetett csalás büntette [1978. évi IV. törvény 318. § (1) bekezdés és (6) bekezdés a) pont] és közokirat-hamisítás büntette [1978. évi IV. törvény 274. § (1) bekezdés c) pont],

az V. rendű terhelttel szemben az ellene 2 rendbeli társtettesként elkövetett csalás büntette [1978. évi IV. törvény 318. § (1) bekezdés és (6) bekezdés a) pont],

a VI. rendű terhelttel szemben az ellene társtettesként elkövetett csalás büntette [1978. évi IV. törvény 318. § (1) bekezdés és (6) bekezdés a) pont] és közokirat-hamisítás büntette [1978. évi IV. törvény 274. § (1) bekezdés c) pont],

a VII. rendű terhelttel szemben az ellene társtettesként elkövetett csalás büntette [1978. évi IV. törvény 318. § (1) bekezdés és (6) bekezdés a) pont] és társtettesként elkövetett csődbüntett [1978. évi IV. törvény 290. § (1) bekezdés c) és d) pont],

a VIII. rendű terhelttel szemben az ellene társtettesként elkövetett csalás büntette [1978. évi IV. törvény 318. § (1) bekezdés és (6) bekezdés a) pont] és társtettesként elkövetett csődbüntett [1978. évi IV. törvény 290. § (1) bekezdés c) és d) pont], valamint

a IX. rendű terhelttel szemben az ellene társtettesként elkövetett csődbüntett [1978. évi IV. törvény 290. § (1) bekezdés c) és d) pont] miatt az eljárást megszünteti.

A III. rendű terhelt tekintetében felmerült 30.807 (harmincezer-nyolcszázhet) forint, a IV. rendű terhelt tekintetében felmerült 169.752 (százhatvankilencezer-hétszázötvenkettő), az V. rendű terhelt tekintetében felmerült 171.252 (százhetvenegyezer-kettőszázövenkettő), a VI. rendű terhelt tekintetében felmerült 169.752 (százhatvankilencezer-hétszázötvenkettő), a VII. terhelt tekintetében felmerült 65.558 (hatvanötezer-öttszázötvennyolc), a VIII. rendű terhelt tekintetében felmerült 47.558 (negyvenhétezer-öttszázötvennyolc) és a IX. rendű terhelt tekintetében felmerült 300.000 (háromszázezer) forint, továbbá a III. rendű, a IV. rendű, az V. rendű, a VI. rendű, a VII. rendű és a VIII. rendű terheltek vonatkozásában egyetemlegesen felmerült 1.739.730 (egymillió-hétszázharminckilencezer-hétszázharminc) forint bűnügyi költséget az állam viseli.

Elrendeli a III. rendű, a IV. rendű, a VII. rendű és a VIII. rendű terhelt által esetlegesen megfizetett pénzmellékbüntetésnek és bűnügyi költségnek, valamint az V. rendű, a VI. rendű és a IX. rendű terhelt által esetlegesen megfizetett pénzbüntetésnek és bűnügyi költségnek a befizetés napjától a visszatérítés időpontjáig számított mindenkorai törvényes kamatával emelt visszatérítését az érintett terheltek részére.

E végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

I n d o k o l á s

I. A Miskolci Törvényszék a megismételt eljárás során meghozott, 2013. február 11-én kelt 6.B.955/2009/228. számú ítéletével a III. rendű terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett csalás büntettében [1978. évi IV. törvény - a továbbiakban: korábbi Btk. - 318. § (1) bekezdés, (6) bekezdés a) pont] és társtettesként elkövetett közokirat-hamisítás büntettében [korábbi Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont]. Ezért a III. rendű terheltet halmazati büntetésül 8 hónapi börtönbüntetésre és 100.000 forint pénzmellékbüntetésre ítélte. A börtönbüntetés végrehajtását 2 évi próbaidőre felfüggesztette, és a terheltet előzetes mentesítésben részesítette.

A IV. rendű terheltet bűnösnek mondta ki 2 rendbeli társtettesként elkövetett csalás büntettében [korábbi Btk. 318. § (1) bekezdés, (6) bekezdés a) pont] és társtettesként elkövetett közokirat-hamisítás büntettében [korábbi Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont]. Ezért a IV. rendű terheltet halmazati büntetésül 1 év 10 hónapi börtönbüntetésre és 300.000 forint pénzmellékbüntetésre ítélte. A börtönbüntetés végrehajtását 3 évi próbaidőre felfüggesztette, és a terheltet előzetes mentesítésben részesítette.

Az V. rendű terheltet bűnösnek mondta ki 2 rendbeli társtettesként elkövetett csalás büntettében [korábbi Btk. 318. § (1) bekezdés, (6) bekezdés a) pont]. Ezért az V. rendű terheltet halmazati büntetésül 1 év 2 hónapi börtönbüntetésre és 80 napi tétel, napi tételenként 2.500 forint, összesen 200.000 forint pénzbüntetésre ítélte. A börtönbüntetés végrehajtását 2 évi próbaidőre felfüggesztette, és a terheltet előzetes mentesítésben részesítette.

A VI. rendű terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett csalás büntettében [korábbi Btk. 318. § (1) bekezdés, (6) bekezdés a) pont] és társtettesként elkövetett közokirat-hamisítás büntettében [korábbi Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont]. Ezért a VI. rendű terheltet halmazati büntetésül 1 évi börtönbüntetésre és 80 napi tétel, napi tételenként 2.500 forint, összesen 200.000 forint pénzbüntetésre ítélte. A börtönbüntetés végrehajtását 2 évi próbaidőre felfüggesztette, és a terheltet előzetes mentesítésben részesítette.

A VII. rendű terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett csalás büntettében [korábbi Btk. 318. § (1) bekezdés, (6) bekezdés a) pont] és társtettesként elkövetett csődbüntetésben [korábbi Btk. 290. § (1) bekezdés c) és d) pont]. Ezért a VII. rendű terheltet halmazati büntetésül 1 évi börtönbüntetésre és 100.000 forint

pénzmellékbüntetésre ítélte. A börtönbüntetés végrehajtását 2 évi próbaidőre felfüggesztette, és a terheltet előzetes mentesítésben részesítette.

A VIII. rendű terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett csalás büntetében [korábbi Btk. 318. § (1) bekezdés, (6) bekezdés a) pont] és társtettesként elkövetett csődbüntetésben [korábbi Btk. 290. § (1) bekezdés c) és d) pont]. Ezért a VIII. rendű terheltet halmazati büntetésül 1 évi börtönbüntetésre és 100.000 forint pénzmellékbüntetésre ítélte. A börtönbüntetés végrehajtását 2 évi próbaidőre felfüggesztette, és a terheltet előzetes mentesítésben részesítette.

A IX. rendű terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett csődbüntetésben [korábbi Btk. 290. § (1) bekezdés c) és d) pont]. Ezért a IX. rendű terheltet 80 napi tétel, napi tételenként 1000 forint, összesen 80.000 forint pénzbüntetésre ítélte.

Ugyanakkor a III. rendű terheltet az ellene csődbüntetés [korábbi Btk. 290. § (1) bekezdés c) és d) pont] miatt emelt vád alól felmentette. E rendelkezés - azt támadó fellebbezés hiányában - első fokon jogerőre emelkedett.

A III., IV., V. és VI. rendű terheltek tekintetében kétirányú, a VII. rendű terhelt esetében terhelti és védői, a VIII. és IX. rendű terheltek vonatkozásában terhelti fellebbezések alapján eljárva a Debreceni Ítéltábla a 2014. február 26-án kihirdetett és ugyanazonnap jogerőre emelkedett Bf.II.751/2013/34. számú ítéletével az elsőfokú határozatot a III. rendű terhelt vonatkozásában annyiban változtatta meg, hogy a terhére rótt cselekmények jogszabályi helyét társtettesként elkövetett csalás büntetnének [Btk. 373. § (1) bekezdés, (5) bekezdés a) pont] és közokirat-hamisítás büntetnének [Btk. 342. § (1) bekezdés c) pont] jelölte meg, valamint börtönbüntetésének tartamát 1 évre súlyosította, és előzetes mentesítését mellőzte. Ugyanakkor az elsőfokú ítéletet - a III. rendű terhelt tekintetében egyebekben, valamint a IV., az V., a VI., a VII., a VIII. és a IX. rendű terhelt vonatkozásában - helybenhagyta.

II. A pertörténetből a következő adatokat szükséges kiemelni:

Az ügyben a Miskolci Városi Ügyészség a 2003. június 4. napján kelt B.1681/2001/72-VIII. számú vádiratában emelt vádat az I. rendű, a II. rendű, a III. rendű, a IV. rendű, az V. rendű, a VI. rendű, a VII. rendű, a VIII. rendű és a IX. rendű terhelttel szemben. A vádirat 2003. július 1. napján érkezett a Miskolci Városi Bírósághoz. A vádat az elsőfokú eljárás során a városi ügyészség két ízben, 2007. december 4. és 2008. január 14. napján írásban módosította.

E vád alapján a Miskolci Városi Bíróság a 2008. március 14-én kihirdetett 28.B.2336/2003/348. számú ítéletével a III. rendű terheltet bűnsegédként elkövetett, különösen nagy vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés büntette [korábbi Btk. 319. § (1) bekezdés, (3) bekezdés c) pont] és közokirat-hamisítás büntette [korábbi Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont] miatt - halmazati büntetésül - 8 hónapi börtönbüntetésre, 1 évi közügyektől eltiltásra és 500.000 forint pénzmellékbüntetésre ítélte.

A IV. rendű terheltet 2 rendbeli, folytatólagosan elkövetett, különösen nagy vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés büntette [korábbi Btk. 319. § (1) bekezdés, (3) bekezdés c) pont], valamint közokirat-hamisítás büntette [korábbi Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont] miatt - halmazati büntetésül - 3 évi börtönbüntetésre és 3 évi közügyektől eltiltásra ítélte.

Az V. rendű terheltet 2 rendbeli folytatólagosan elkövetett, különösen nagy vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés büntette [korábbi Btk. 319. § (1) bekezdés, (3) bekezdés c) pont] miatt - halmazati büntetésül - 8 hónapi börtönbüntetésre és 1 évi közügyektől eltiltásra ítélte.

A VI. rendű terheltet folytatólagosan elkövetett, különösen nagy vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés büntette [korábbi Btk. 319. § (1) bekezdés, (3) bekezdés c) pont], valamint közokirat-hamisítás büntette [korábbi Btk. 274. § (1) bekezdés c) pont] miatt - halmazati büntetésül - 8 hónapi börtönbüntetésre és 1 évi közügyektől eltiltásra ítélte.

A VII. rendű terheltet bűnsegédként elkövetett, különösen nagy vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés büntette [korábbi Btk. 319. § (1) bekezdés, (3) bekezdés c) pont], valamint társtettesként elkövetett csődbüntett [korábbi Btk. 290. § (1) bekezdés c) és d) pont] miatt - halmazati büntetésül - 1 évi börtönbüntetésre és 300.000 forint pénzmellékbüntetésre ítélte azzal, hogy a börtönbüntetés végrehajtását 2 évi próbaidőre felfüggesztette.

A VIII. rendű terheltet bűnsegédként elkövetett, különösen nagy vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés büntette [korábbi Btk. 319. § (1) bekezdés, (3) bekezdés c) pont], valamint társtettesként elkövetett csődbüntett [korábbi Btk. 290. § (1) bekezdés c) és d) pont] miatt - halmazati büntetésül - 1 évi börtönbüntetésre és 200.000 forint pénzmellékbüntetésre ítélte azzal, hogy a börtönbüntetés végrehajtását 2 évi próbaidőre felfüggesztette.

A IX. rendű terheltet társtettesként elkövetett csődbüntett [korábbi Btk. 290. § (1) bekezdés c) és d) pont] miatt 100 napi tétel, napi tételenként 1000 forint, összesen 100.000 forint

pénzbüntetésre ítélte.

Ugyanakkor - fellebbezés hiányában első fokon jogerőre emelkedett rendelkezésével - a III. rendű terheltet az ellene csődbüntett [korábbi Btk. 290. § (1) bekezdés c) és d) pont] miatt emelt vád alól felmentette.

Ezen ítéletet azonban a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság mint másodfokú bíróság a 2009. április 15. napján kelt 7.Bf.1433/2008/16. számú végzésével valamennyi terheltet érintően hatályon kívül helyezte, és az iratokat a megismételt eljárás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróságnak küldte meg.

A megismételt eljárásban az ügyész a Miskolci Városi Ügyészség B.1681/2001/72-VIII. számú vádiratát valamennyi terhelttel szemben, az eredeti tartalmával tartotta fenn, majd a vádat 2012. október 19. napján valamennyi vádpontot illetően írásban kiegészítette és módosította.

A Miskolci Törvényszék 6.B.955/2009/228. számú, valamint a Debreceni Ítéltábla Bf.II.751/2013/34. számú ítéletét a Kúria - az I. rendű és a II. rendű terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva - a 2015. január 19. napján kelt Bfv.III.1.020/2014/12. számú végzésével e két terhelt vonatkozásában hatályon kívül helyezte, és a jogerős ítéletben terhükre rótt bűncselekmények miatt az eljárást megszüntette. Megállapította, hogy a vonatkozásukban felmerült bűnügyi költséget az állam viseli, és rendelkezett az általuk esetlegesen megfizetett pénzbüntetés, pénzmellékbüntetés és bűnügyi költség kamatokkal növelt mértékű visszatérítésére.

III. A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a IV. rendű, az V. rendű, a VI. rendű és a VII. rendű terhelt védője és a VIII. rendű terhelt védője, valamint a Legfőbb Ügyészség az III. rendű és a IX. rendű terhelt javára a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjában írt okból terjesztett elő felülvizsgálati indítványt.

A IV. rendű, az V. rendű, a VI. rendű és a VII. rendű terheltek védője által előterjesztett indítvány utalt a Kúria Bfv.III.1.020/2014/12. számú végzésére, amely az I. és II. rendű terheltek vonatkozásában a törvényes vád hiányára hivatkozással helyezte hatályon kívül az ügyben hozott jogerős ítéletet és szüntette meg az eljárást. Álláspontja szerint az e határozatban foglaltak a védenekre is irányadóak, mivel a törvényes vád hiánya egységesen érinti a vádiratban szereplő valamennyi terheltet.

Ugyanakkor röviden érdemben is kifejtette: a Be. 2. § (2) bekezdése értelmében a vád törvényességének egyik alapvető kritériuma, hogy

azt a vádemelésre jogosult terjessze elő.

Jelen ügyben a Miskolci Városi Ügyészség emelt vádat, de ezen ügyészi szerv - azaz értelemszerűen az ügyészség vezetője és valamennyi ügyésze - a vádirat keltekor ugyan még nem, azonban a vádemelés idején már a törvény alapján kizárt volt az eljárásból.

Az ügyben ugyanis az E. B. H. Kft. sértett képviselőjeként járt el dr. B. Gy. ügyvéd, akinek testvére, dr. B. Z. a vádirat benyújtásakor a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészség vezetője volt.

A kizárási okot az alapeljárás során másodfokon eljáró Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság is észlelte. Álláspontja szerint azonban csupán a vádképviselő, nem pedig vádemelés volt törvényt sértő, mert a vádirat elkészítésének és aláírásának idején (2003. június 4.) a hivatkozott kizárási ok még nem állt fenn. Ezért az eljárási szabálysértést orvosolhatónak tartotta a Miskolci Városi Bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésével és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására való utasításával.

A vádemelés időpontjának azonban - a védői álláspont szerint - a vádirat bírósághoz érkezésének időpontja tekintendő (4/2007. BKv számú kollégiumi vélemény). A vádemelés feltételeinek pedig értelemszerűen a vádemelés időpontjában (jelen esetben tehát 2003. július 1. napján) kellett fennállnia, amikor is a városi ügyészség kizárását megalapozó Be. 31. § (5) bekezdése már hatályba lépett.

Ezért a vádemelés napján a Miskolci Városi Ügyészség már nem volt az ügyben vádemelésre jogosult. A kizárt ügyészi szerv állományába tartozó ügyész semmiféle indítványt nem terjeszthet elő, eljárásának releváns joghatása nem lehet (BH 2004.225.).

Tévedett a megismételt eljárás során másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla is, amikor arra hivatkozott: nem az ügyészség - mint vádemelésre jogosult szervezet - volt kizárt az ügyben, csupán a Miskolci Városi Ügyészség nem volt jogosult vádemelésre. Az ugyanis még a védelmi álláspont szerint is helytálló, hogy a nem jogosult ügyészi szerv által emelt vád nem feltétlenül hatályon kívül helyezési vagy megszüntetési ok; azonban ez már nem vonatkozik a törvény alapján kifejezetten kizárt ügyész által emelt vádra.

Ezért - az indítványban foglaltak szerint - a BH 2004.225. számú jogesetben, valamint a Kúria Bfv.III.1.020/2014/12. számú végzésében kifejtett álláspont a helyes; a kizárt ügyész által emelt vád nem jogosulttól származik, tehát az nem törvényes.

A védő szerint a vád egységességének elvéből következik, hogy a

jogerős ítéletet valamennyi terhelt tekintetében hatályon kívül kell helyezni és az eljárást meg kell szüntetni, hiszen az velük szemben is végig az eredeti - az I. és II. rendű terhelt elleni eljárás alapjául is szolgáló - vádirat alapján folyt.

A VIII. rendű terhelt védője csupán utalt a Kúria többször említett végzésére, és kifejtette: a törvényes vád hiánya Be. 373. § (1) bekezdés I. pont c) alpontjában írt eljárási szabálysértés, és ennél fogva a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja szerinti felülvizsgálati ok. E törvénysértés pedig a VIII. rendű terheltekre is kihat.

A fentiekre tekintettel mindkét védő - védenői tekintetében - a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és a törvénynek megfelelő határozat meghozatalát - azaz az eljárás megszüntetését - indítványozta.

IV. A Legfőbb Ügyészség a BF.989/2015/1. számú átiratában a VIII. rendű terhelt védőjének, a BF.1121/2015. számú átiratában pedig a IV. rendű, az V. rendű, a VI. rendű és a VII. rendű terheltek védőjének felülvizsgálati indítványát alaposnak tartotta.

Álláspontja szerint a Kúria Bfv.III.1.020/2014/12. számú végzésében kifejtettekre is tekintettel a vádemelés időpontjában valóban kizárási ok állt fenn a vádat benyújtó Miskolci Városi Ügyészséggel szemben. Az ügyben érintett egyik sértett jogi képviselője a megyei főügyész hozzátartozója volt, ez pedig a vádemeléskor már hatályban lévő Be. 31. § (1) bekezdés b) pontja és (5) bekezdése értelmében a Miskolci Városi Ügyészség valamennyi ügyésze tekintetében is kizáró okot jelentett. A kizárás objektív oka pedig valamennyi terhelt vonatkozásában megállapíthatóvá teszi a törvényes vád hiányát.

Ezért a Legfőbb Ügyészség - ugyanazon okból és céllal - a BF.989/2015/1. számú átiratában felülvizsgálati indítványt terjesztett elő az ilyen jogorvoslattal eddig nem érintett a III. rendű és a IX. rendű terheltek javára is.

A fentiekre tekintettel pedig összességében az említett átirataiban, illetve felülvizsgálati indítványában a jogerős ítélet a III. rendű, a IV. rendű, az V. rendű, a VI. rendű, a VII. rendű, a VIII. rendű, valamint a IX. rendű terheltek vonatkozásában való hatályon kívül helyezését, és az eljárás megszüntetését indítványozta.

V. Az indítványok alapján indult felülvizsgálati eljárásokat a Kúria a 2015. augusztus 11-én kelt Bfv.III.1.021/2015/4. számú végzésével egyesítette, és valamennyi indítványt egy eljárásban - a Be. 424. § (1) bekezdés első fordulata szerint tanácsülésen - bírálta el.

VI. A felülvizsgálati indítványok - az alábbiak szerint - valamennyi, azokkal érintett terhelt tekintetében alaposak.

Mind az indítványokat előterjesztő védők, mind pedig a Legfőbb Ügyészség helyes álláspontot foglalt el abban a tekintetben, hogy mivel a felülvizsgálattal érintett ügyben szereplő valamennyi terhelt ellen ugyanazon vádirat alapján folyt a büntetőeljárás, ezért a Kúria Bfv.III.1.020/2014/12. számú végzésében kifejtettek mindenben irányadóak a III.-IX. rendű terheltek tekintetében is. Ennélfogva e terheltek esetében is ugyanolyan jogkövetkezmények levonása, és ebből következően olyan tartalmú határozat meghozatala szükséges, mint amit a Kúria a hivatkozott végzésében az alapügy I. és II. rendű terhelteinek vonatkozásában már megtett.

A vád törvényességének alaki feltétele, hogy a bírósági eljárás lefolytatását vádlói jogosultsággal rendelkező személy kezdeményezze [1/2007. BKv számú kollégiumi vélemény I/1/a) pont].

A fentiekben már idézett, a felülvizsgálati indítványokban, és a Kúriának a most támadott jogerős ítéletet érintő korábbi felülvizsgálati határozatában iratszerűen rögzített tények, jogszabályi rendelkezések és pertörténeti adatok alapján egyértelműen megállapítható; a támadott határozatok alapjául szolgáló eljárásban a Be. 31. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott kizárási ok állt fenn az eljáró ügyésszel szemben.

Ezt a sértetti képviselő és a korábbi megyei főügyész között fennállt közeli hozzátartozói viszony alapozta meg. A nyomozás és a vádemelés előkészítése során ez a Miskolci Városi Ügyészség ügyészeinek eljárását még nem zárta ki, mert az akkor hatályos 1973. évi I. törvény (a továbbiakban: korábbi Be.) 35. § (4) bekezdése értelmében bármely eljáró hatósági szerv vezetőjével szemben fennálló, a közeli hozzátartozói viszonyon alapuló kizárási ok [korábbi Be. 35. § (1) bekezdés a) pont] csak az adott szerv (azaz jelen esetben a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészség) ügyészeinek az eljárását zárta ki.

2003. július 1. napján lépett hatályba a 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.). E törvény 31. §-ának (1) bekezdés b) pontja - a jelen esetre vonatkozóan - mindenben a korábbiakkal egyezően szabályozta a hozzátartozói viszonyon alapuló kizárási okot, a hivatkozott törvényhely (4) bekezdése pedig ugyancsak a korábbiakkal egyező módon rendelkezett a vezetővel szemben fennálló kizárási ok jogkövetkezményét illetően is az adott szerv ügyészeire nézve. Azonban annak (5) bekezdése a megyei főügyésszel vagy megyei főügyész-helyettessel szemben az adott ténybeli alapon fennálló kizárási ok hatályát kiterjesztette a megyei főügyészség területén működő helyi ügyészségek ügyészeire is.

Ezért az ügyben eljáró Miskolci Városi Ügyészség és annak valamennyi ügyésze 2003. július 1. napján az eljárásból kizárta vált.

Arra is egybehangzó adatok állnak az iratok között rendelkezésre, miszerint a vizsgált kizárási ok - a megyei főügyész személyében történt változás miatt - az ügyben lefolytatott korábbi elsőfokú eljárás után megszűnt.

Megállapítható továbbá az iratok alapján, hogy az eljárás során az ügyész a kizárási okot nem jelentette. A Be. 32. § (4) bekezdése értelmében, ha az ügyész a kizárási okot nem maga jelentette be, a bejelentés elintézéséig az ügyben eljárhat, de a feljelentést nem utasíthatja el, a nyomozást nem szüntetheti meg, kényszerintézkedést nem alkalmazhat, vádat nem emelhet, és a vádat nem képviselheti.

Jelen ügyben tehát a vádemelés és a vádképviselő törvényessége vált kétségesse. Ezek közül az előbbi kapcsolható a törvényes vád fogalmához, míg utóbbi az eljárás szabályszerűségét érinti.

Ezért a Kúria elsőként azt vizsgálta, hogy a vádemelésre - azaz a joghatást kiváltó ügyészi eljárási aktusra - a kizárási ok keletkezése után került-e sor, és ha igen, annak jogi következményeit orvosolta-e az ügyben hozott korábbi elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése, és a bírósági eljárás megismétlése.

Az első kérdést az ügyben először eljáró másodfokú bíróság nemlegesen válaszolta meg, tekintettel arra, hogy a vádat az akkor még nem kizárt ügyész 2003. június 4-i keltezéssel készítette el és írta alá. Azt pedig már közömbösnek tartotta, hogy a már elkészített vádirat éppen 2003. július 1. napján - azaz az eljáró ügyész kizártságát megalapozó jogszabályi rendelkezés hatályba lépésének napján - érkezett meg a bíróságra.

A Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának 4/2007. BKv számú kollégiumi véleménye azonban egyértelműen azt rögzíti, hogy a vádemelés időpontjának a vádirat bírósághoz érkezésének időpontja tekintendő. Ezáltal jut az ügy az eljárás bírósági szakaszába. Ezért a vádemelés feltételeinek is a vádemelés időpontjában kell fennállnia, ekként a vád törvényessége is kizárólag az e napon - azaz a vádirat bírósághoz érkezésének napján - hatályos jogszabályok alapján bírálendő el.

Megjegyzni a Kúria, hogy a vádemeléssel az ügyész eljárási státusza is változik; míg azt megelőzően az ügy érdemében rendelkezésre jogosult hatóság, a vádemeléssel ügyféllé válik, és innentől

bármiféle eljárási aktusa (ideértve magát a vádemelést is) a bírósággal való közlésével válik joghatás kiváltására alkalmassá. Ebből az következik tehát, hogy a vádnak sem az azt tartalmazó irat (azaz a vádirat) elkészítésekor, hanem a benyújtásakor (azaz a vádemelés napján) kell megfelelnie a törvény rendelkezéseinek.

Ekkor - 2003. július 1. napján - pedig már hatályban volt a Be. 31. § (5) bekezdése, és bár az alapügyben először eljárt másodfokú bíróság még tévesen - a vádirat keltezésére tekintettel - nem tekintette a vádemelésből kizártnak a városi ügyészséget, azonban mégis ezen törvényi okra tekintettel került sor a korábbi elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére és a bírósági eljárás megismétlésére.

A megismételt eljárásban eljárt bíróságok - és a felülvizsgálati eljárásban a Legfőbb Ügyészség - pedig már arra az álláspontra helyezkedtek, miszerint ugyan a vádemelés időpontjában a kizárások fennállt, azonban ennek ellenére a vád törvényes volt, mert azt nem érinti, hogy olyan ügyész emelte, akivel szemben kizárások állt fenn. Az ilyen ügyész általi vádképviseléssel megvalósult törvénysértést pedig a bírósági eljárás megismétlése orvosolta.

Ez azonban nem így van. A vádemelés és a vádképviselés - bár kétségtelen egymást feltételezi - eljárásjogi tartalma eltérő s ehhez képest érvényességi köre nem mindenben egybevágó. Ezt fejezi ki, hogy míg a vádképviselés kizárt ügyész általi ellátása a Be. 373. § (1) bekezdés II. pont d) alpontja szerinti, a nem törvényes vád alapján eljárás viszont ettől különálló, a 373. § (1) bekezdés I. pont c) alpontja szerinti feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés.

A vád törvényes volta nem vonja maga után szükségképpen a vádképviselés törvényességét, mint ahogy a törvényes (illetve a törvényi elvárásnak megfelelő) vádképviselés sem pótolja, pótolhatja a törvényes vád feltételeinek esetleges hiányát. Következésképpen hiába törvényes - akár az eljárás megismétlése mellett - a vád képviselése, az nem orvosolja a vádemelésben rejlő hibát. Ilyenkor ugyanis - értelemszerűen - a bírósági eljárás alapja továbbra is a „hibás”, nem törvényes vád.

A vád törvényessége szempontjából tehát a Kúria közömbösnek tekintette a vádképviselés kapcsán megvalósult eljárási szabálysértésnek a megismételt eljárásban való orvoslását, és önállóan vizsgálta a vád - azon belül a vádlói legitimáció - kérdését.

Ez pedig a fenti előzmények után már arra a kérdésre volt leszűkíthető, miszerint elegendő feltétele-e a vád alaki legitimitásának az, hogy a vádat - közzéadás ügyben - az ügyész

emelje, és ezen túl figyelmen kívül hagyható-e minden egyéb - hatásköri, illetékességi vagy akár az ügyész kizárására vonatkozó - törvényi rendelkezés.

Kétségtelenül a Legfőbb Ügyészség által hivatkozott összefoglaló - ami a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának 2006. március 27. és 29. napja között tartott tanácskozásáról készült - még lényegében a fenti kérdést igenlően megválaszoló álláspontot rögzít.

A Debreceni Ítéltábla ítéletében is hivatkozott EBH 2013.B.23. számú döntvény azonban már csak a nyomozás során történt törvénysértések, valamint a megyei helyett a városi ügyészség általi vádemelés kapcsán mondja ki, hogy azok a vád törvényességét nem érintik, indokolásában azonban utal arra, hogy a törvény kifejezett rendelkezése előírhat olyan különös szabályt, ami a vádlói jogosultságot érintheti. Erre példaképp pedig éppen a fiataalkorúak elleni és a katonai büntetőeljárásra vonatkozó szabályozást hívta fel, mely szerint a hivatkozott külön eljárásokban nem a kijelölt ügyész eljárása a Be. 449. § (1) bekezdésének, illetve a Be. 474. § (1) bekezdésének tételes megsértését jelentené.

Jelen esetben sem arról van szó csupán, hogy az ügyben nem a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező ügyész emelt volna vádat, hanem arról, hogy olyan ügyész emelt vádat, akivel szemben ezzel egy időben kizárási ok állt fenn.

Emellett - és ez szintén jogi értékelést igényelt - e kizárási okot az eljárás során az arra kötelezettek, illetve jogosultak nem jelentették be, ehhez képest annak az eljárási törvényben meghatározottak szerinti elintézésére, és a kizárási okkal érintett ügyészség kizárására sem került sor.

A Be. 31. § (4) és (5) bekezdése szerinti - jelen ügyben a Be. 31. § (1) bekezdés b) pontja alapján fennálló - kizárási ok mibenléte kétségtelenül objektív, törvény erejénél fogva feltétlen. Ugyanakkor - amint a bíró, illetve bíróság esetében is - ez nem önmagától (eo ipso) érvényesülő, hanem arról (mint az elfogultsági ok esetében is) határozni kell. Erre a törvény - ügyész esetében - a Be. 32. § (5) bekezdésében biztosít hatáskört: jogosultságot és döntési jogkört. Nyilvánvaló azonban, hogy ez a döntési jogkör az objektív [Be. 31. § (1) bekezdés a)-c) pontjai szerinti] ok esetében mérlegelési lehetőséget nem ad. Tehát ezen kizárási ok törvényi feltételei megléte esetében a kizárásról határozás azt jelenti, hogy ki kell zárni az érintettet.

A kizárási ok jelentősége - értelemszerűen - alapvető, ehhez mérten felmerülése, illetve tudomásra jutása esetében a törvény az ügyész hivatalbóli kötelességeként írja elő a bejelentést, felettese

számára pedig a kizárás kezdeményezését [Be. 32. § (1) bekezdés, (3) bekezdés]. Objektív kizárási ok esetében ennek nyilvánvalóan érvényesülnie kell, aminek adott esetben előzménye lehet a kizárási ok más általi bejelentése [Be. 32. § (2) bekezdés].

A Be. egyfelől a kizárási okot bejelentő személyéhez, másrészt a kizárási ok mibenlétéhez képest rendelkezik az érintett ügyész további eljárási részvételéről. Ugyanakkor a 32. § (1) bekezdésének és a 32. § (4) bekezdésének összevetéséből kitűnően egyértelmű, hogy az objektív kizárási ok felmerülése esetében, függetlenül attól, hogy azt az érintett, avagy más jelenti be, a bejelentés elintézéséig az érintett ügyész vádat nem emelhet. Ehhez kapcsolódik a Be. 31. § (4) és (5) bekezdése, amely a vezető ügyész és helyettesének érintettsége esetében a személyes kizártságot a felügyelet alatt álló ügyészsége, illetve ügyészségekre is kiterjeszti.

Ilyenkor tehát - mint jelen alapügyben is - a bejelentés elintézéséig függő eljárásjogi helyzet van (illetve volt).

A kifejtettek értelmében ugyanis a kizárási ok bejelentésének elmaradása esetén is létrejön e függő helyzet, így nincs alapja annak, hogy az objektív kizárási okok esetében a törvényi rendelkezések érvényesülése elmarad a bejelentés elmaradása miatt. Az objektív kizárási okok [közte a Be. 31. § (4)-(5) bekezdés szempontjából jelentős 31. § (1) bekezdés a) és b) pontja szerintiek] ugyanis éppen attól objektívek, hogy mibenlétük különösebb vizsgálatot nem igényel, felmerülésük laikus számára is egyértelmű, felismerési lehetősége pedig az ügyész számára értelemszerűen biztosított. Éppen ez utóbbi az, aminek alapján törvény erejénél fogva elvárt az ügyésztől, hogy a vele szemben felmerült kizárási okot bejelentse [Be. 32. § (1) bekezdés].

Ennek a (bejelentés elintézéséig fennálló) függő helyzetnek az eljárásjogi következménye a vádemelésből (időleges) kizárás, ami azonban egészen addig tartó eljárásjogi következmény, amíg a bejelentésről nincs a törvény szerinti rendben határozás. Jelen alapügyben viszont nincs nyoma annak, hogy utóbbi, avagy az iránt kezdeményezés megtörtént volna.

Ebben a függő helyzetben pedig a Be. 32. § (4) bekezdése kifejezetten megtiltja az ügyész számára - egyebek mellett - a vádemelést. Ha pedig olyan emel vádat, aki azt nem teheti meg, akkor az ilyen vád alaki szempontból nem legitim, alanyi jogosultság nélküli. Ez nem formai hiányossága a vádnak, nem javítható, jelentőségét mutatja, hogy vizsgálata előrébb való a vád tartalmi vizsgálatánál [1/2007. BKv számú kollégiumi vélemény I/1/b) pont].

Rámutat a Kúria arra is, hogy jelen esetben nem alkalmazható a Be. 605. § (2) bekezdése szerinti, az eljárási cselekmények érvényességére vonatkozó rendelkezés, miszerint a törvény - s ennek értelmében annak módosításának - hatályba lépésekor folyamatban lévő büntetőeljárásban az ezt megelőzően, a korábbi jogszabály szerint végzett eljárási cselekmény akkor is érvényes, ha ezt a törvény másként szabályozza.

Jelen esetben ugyanis az eljárási cselekmény éppen a vádemelés, ami pedig már az 1998. évi XIX. törvény hatályba lépését követően történt.

E kérdés kapcsán a vádemelés fogalma meghatározó.

Amint arra a Kúria már utalt, a Be. 217. § (1) bekezdése szerint az ügyész a vádiratnak a bírósághoz való benyújtásával emel vádat. A Be. a vádemelésnek nem a vád kézbesítését, nem a vád megküldését, hanem a vád benyújtását tekinti.

Kétségtelen, hogy a vád benyújtásának tartalma, funkciója szintén a közlés, azonban lényeges, hogy ez a közlés két eljárási hatóság közötti, két alkotmányosan önálló, egymástól független hatóság közötti, amikor az egyik hatóság nem a másik szervezeti fölérendeltje.

Ehhez képest

- az ügyészi vádemelő tevékenység nem áll a bíróság kontrollja alatt, a vádemelés ellen nincs helye jogorvoslatnak,
- az ügyészség kizárásáról nem dönthet a bíróság, és
- az ügyészségnek a mandátuma közvetlenül a törvényből fakad.

Ekként, ha a törvény kifejezetten nem enged vádat emelni, akkor ez nem hagyható figyelmen kívül. Ez olyan tilalom, ami a törvényből fakad az adott ügyész, ügyészség felé, de nem kizárólag az ügyészi szervezet felé, befelé irányuló elvárás. A vádemelés ugyanis épp az az eljárási cselekmény, ami kifelé, harmadik személy irányába lényegesen elmozdítja az ügyet (pl. félbeszakítja az elévülést).

Összességében tehát a Kúria megállapította, hogy jelen ügyben a vád törvényességének alaki feltétele - miszerint a bírósági eljárás lefolytatását vádlói jogosultsággal rendelkező személy kezdeményezze - nem valósult meg. Nem tekinthető ugyanis a konkrét ügyben vádemelésre jogosultnak az az ügyész, akinek azt a törvény - arra az ügyre vonatkozóan - kifejezetten megtiltotta. A kizárt ügyésznek nemcsak a tárgyalási jelenlétét, de jogi aktusait - így a vádemelést is - semmisnek kell tekinteni (BH 2004.225.).

VII. Az ügyben korábban eljáró másodfokú bíróság tehát - a kizárási ok észlelése után - akkor járt volna el helyesen, ha a hatályon kívül helyezés mellett nem a hatáskörrel és illetékességgel

rendelkező elsőfokú bíróságot utasítja új eljárás lefolytatására, hanem az eljárást - a törvényes vád hiánya miatt - megszünteti.

A megismételt eljárásban eljáró elsőfokú bíróság maga is észlelte a vád törvényessége körüli hiányosságokat, azonban ezt nem a törvényben előírt módon - kellékhányként vagy a törvényes vád hiányaként - értékelte, és nem az ezekre előírt, a Be. 268. § (1) bekezdés utolsó mondat első fordulataiban, vagy a Be. 267. § (1) bekezdés j) pontjában írt jogkövetkezményeket alkalmazta, hanem - jogszabályi alap nélkül - az eredeti vádnak az alapeljárásban történt, a kizárt ügyész általi kétszeri módosításával való egységes szerkezetbe foglalására hívta fel az ügyészséget. Miután pedig az ügyészség ez elől elzárkózott, a bíróság a saját maga által is kifogásolt vád alapján mégis a tárgyalásba bocsátkozott.

Megjegyzendő, hogy az említett bírói felhívás elutasítását közlő átiratban az ügyész úgy nyilatkozott, hogy a vádhatóság a 2003. június 4-i keltezésű vádat a 2007. december 4-i és 2008. január 14-i módosításokkal együtt tartja fenn, és a tárgyaló ügyész is ennek megfelelően fogja a vádat ismertetni. Ezzel szemben a megismételt eljárásban az ügyész akként nyilatkozott, hogy a 2003. június 4-i keltezésű vádat tekinti az eljárás alapjának, majd kizárólag ezen vádirat - a módosítások nélkül való - ismertetésére került sor (40. számú tárgyalási jegyzőkönyv 12.-13. oldal), végül a bizonyítási eljárás lezárása után az ügyész is az eredeti vádat módosította jelentős terjedelemben. Ekként a vád tárgya is szinte követhetetlen volt az eljárás során.

A fentiekből következőn a bíróságok a III. rendű, a IV. rendű, az V. rendű, a VI. rendű, a VII. rendű, a VIII. rendű, valamint a IX. rendű terheltek tekintetében is törvényes vád hiányában jártak el, és ezzel a Be. 373. § (1) bekezdés I. pont c) alpontjában írt eljárási szabálysértést követték el. Ez a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja szerinti törvényes felülvizsgálati ok.

VIII. Ekként a Kúria a megtámadott határozatokat az indítványokkal érintett valamennyi terhelt tekintetében a Be. 428. § (2) bekezdés első fordulata szerint hatályon kívül helyezte és a terhükre rótt bűncselekmények miatt az eljárást megszüntette.

A Be. 339. § (1) bekezdése alapján akként rendelkezett, hogy a jogerős ítéletben külön-külön vagy egyetemenlegesen a III.-IX. rendű terheltek terhére rótt bűnügyi költséget az állam viseli.

A felülvizsgálati eljárásban hozott határozat - a jogerős ítéletben foglaltakkal szemben - nem tartalmaz a III., IV., VII. és VIII. rendű terheltet pénz-mellékbüntetés, az V., VI. és IX. rendű terheltet pénzbüntetés, és - egyik terheltet illetően sem - bűnügyi költség megfizetésére kötelező rendelkezést. Ezért a Kúria a Be.

585. § (1) és (3) bekezdése szerint elrendelte az érintett terhelt részére az e jogcímenen esetleges befizetett (vagy végrehajtott) összeg törvényes kamatával együtt való visszatérítését.

A Kúria utal rá, hogy jelen határozata nem képezi akadályát annak, miszerint - elévülési időn belül - az ügyész az azzal érintett cselekmények tekintetében ismételten vádat emeljen. Amennyiben ugyanis az eljárást megszüntető határozat alapja a törvényes vád hiánya, abból az is következik, hogy az eljárás tárgyát képező cselekmény(ek) érdemi elbírálására e határozattal nem került sor [1/2007. BKv számú kollégiumi vélemény II/4/c) pont, BH 2012.278., 33/2013. (XI. 22.) AB határozat]. Az eddig lefolytatott bírósági eljárás egyes cselekményei - utoljára a jogerős ítélet meghozatala - az elévülést megszakították, mert azok nyilvánvalóan a bíróság által a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárási cselekménynek minősülnek [Btk. 28. § (1) bekezdés], akkor is, ha a vád nem felelt meg a Be. 2. § (2) bekezdésében írt rendelkezéseknek.

Mindez értelemszerűen nem irányadó a felülvizsgálati indítvánnyal nem érintett - a III. rendű terhelt vonatkozásában a Be. 346. § (4) bekezdésére figyelemmel, a Be. 348. § (2) bekezdése szerint az alap- vagy a megismételt eljárás során -, első fokon jogerőre emelkedett felmentő rendelkezések alapját képező cselekményekre.

A fellebbezés és felülvizsgálat kizártságára, valamint az indítvány megismétlésének tilalmára vonatkozó figyelmeztetés alapja a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, illetve a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja, továbbá a Be. 418. § (3) bekezdése és a Be. 421. § (3) bekezdése.

Budapest, 2015. szeptember 22.

. Márki Zoltán s.k. a tanács elnöke, Dr. Somogyi Gábor s.k. előadó bíró, Dr. Belegi József s.k. bíró

A kiadmány hitelélül:

tisztviselő
BÉ